

Motion till riksdagen 2025/26:4212

av Nils Seye Larsen m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2025/26:300 Skyldighet att betala för tandvård – nya regler för vissa utlänningar

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår proposition 2025/26:300 Skyldighet att betala för tandvård – nya regler för vissa utlänningar förutom de delar som avser ändring i patientsäkerhetslagen (2010:659).

Motivering

Till att börja med välkomnar Miljöpartiet att regeringen inför nya övergångsregler för privata tandvårdgivare, så att den som bedrev verksamhet före årsskiftet och som inte hade anmält detta till Ivo får möjlighet att fortsätta att bedriva verksamheten utan tillstånd till dess att ansökan har prövats slutgiltigt. Med det sagt kommer den resterande delen av Miljöpartiets följdmotion att fokuseras på övriga delar av propositionens förslag.

Propositionens huvudsakliga förslag innebär att vissa av de mest utsatta människorna i samhället får kraftigt försämrade möjligheter att få tandvård som inte kan anstå. Det är ett ogenomtänkt och illa genomarbetat förslag som inte bara kommer att drabba enskilda och deras hälsa, det kommer även försvåra tandvårdspersonalens arbetsmiljö och lägga ett stort ansvar på regionerna. Miljöpartiet kan inte stå bakom ett sådant förslag.

För närvarande betalar asylsökande och papperslösa ett schablonbelopp om 50 kronor för tandvård som inte kan anstå. Det handlar alltså inte om estetisk tandvård eller ens återkommande kontroller utan akutvård och vård som, om den sätts in i rätt tid, kan förhindra att ett mer akut tillstånd utvecklas. Att kraftigt försämra tillgången till sådan vård för en utpekad grupp är inte bara inhumant, det är också samhällsekonomiskt oklokt. Utebliven eller fördröjd tandvård kan orsaka stort personligt lidande, ett

försämrat hälsoläge och i förlängningen ett större behov av mer omfattande och dyrare vård. Det i sin tur ökar kostnaderna för regionerna.

Miljöpartiet menar att tandvård ska ges efter behov, inte efter betalningsförmåga eller migrationsrättslig status. De grupper som berörs av regeringens förslag har ofta små ekonomiska marginaler. När det gäller asylsökande har många dagersättning från Migrationsverket som enda inkomst, och de har dessutom, med regeringens politik, inte längre möjlighet att arbeta i början av asyltiden. Det kan antas att en höjd avgift för tandvård i praktiken innebär att fler avstår från att söka vård. Regeringen försöker beskriva förslaget som en fråga om rättvisa, men i praktiken utestänger man utsatta människor från att få nödvändig tandvård.

Kritiken mot förslaget är omfattande från remissinstanserna. En majoritet, däribland Migrationsverket, Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Regioner samt Svenska Röda Korset, avstyrker eller är negativa till förslagen. De pekar på riskerna för försämrad hälsa, ökad ojämlikhet, högre trösklar till vård och ökade kostnader för regioner och kommuner. Mot bakgrund av den samlade kritiken är det anmärkningsvärt att regeringen går vidare med förslaget.

Kritiken från Migrationsverket är särskilt tung. Myndigheten går så lång att de ”avråder starkt från samtliga föreslagna ändringar”, och de pekar bl.a. på att bestämmelserna är problematiska och otillräckliga i sin utformning samt att förslagen är administrativt betungande och leder till ökade kostnader för både myndigheten och regionerna. Migrationsverket framhåller dessutom svårigheterna med att besluta om tandvårdsersättning långt i efterhand och bedöma vad som är ett skäligt belopp. Myndigheten uppmärksammar flera praktiska svårigheter med att implementera förslagen och har därför framfört till regeringen att om förslagen genomförs bör det inte ske före den 1 april 2027. Även Lagrådet uppmärksammar detta. Regeringen väljer ändå att hålla fast vid ikraftträdande den 1 januari 2027. Att bortse från Migrationsverkets och Lagrådets bedömning när det bara handlar om tre månader är ytterligare ett tecken på att regeringen vill hasta fram det nya lagförslaget utan respekt för de praktiska konsekvenserna.

Sveriges Tandläkarförbund, Sveriges Tandhygienistförening och flera regioner har varnat för att tandvårdspersonal tvingas till nya etiska dilemman i och med regeringens förslag, och därmed också till ökad stress och en mer ansträngd arbetsmiljö. Även utredningen framhåller att pressen på personalen att göra rätt bedömning av de berörda utlänningarnas migrationsrättsliga status kommer att öka, eftersom vårdgivaren annars riskerar att få svårigheter att driva in betalningen för den utförda tandvården. Regeringens svar på dessa risker är att ”det ankommer på regionerna att utveckla ändamålsenliga rutiner för att underlätta för tandvårdspersonal att hantera genomförandet av förslagen.” Även i övrigt berör regeringen synpunkter om den ökade pressen på tandvården i ett mycket kort stycke; därav kan dessa konsekvenser inte anses tillräckligt genomlysta. Regeringen tar inte ansvar.

Ny lagstiftning som särbehandlar eller utestänger vissa grupper från jämlik vård kan inte anses förenlig med de mänskliga rättigheterna om lika värde och icke-diskriminering. Sverige är bundet av internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, däribland rätten till hälsa som förutsätter tillgång till medicinsk vård utan diskriminering. Regeringen påstår att tillgången till tandvård inte kommer att påverkas av den föreslagna ordningen – samtidigt som flera expertinstanser framhåller att så inte kommer att bli fallet. Att regeringen tror sig veta bättre än berörda myndigheter, regioner och tandläkare visar på en bristande respekt för internationell rätt, för

vårdpersonalen och för enskildas välmående och hälsa. Regeringen visar en häpnadsväckande likgiltighet både för utsatta människor och för de internationella konventioner som Sverige har skrivit under.

Regeringens förslag i denna del är dåligt underbyggda och hårt kritiserade av berörda aktörer, och de riskerar att skapa större problem än de påstås lösa. Till exempel ifrågasätter Lagrådet om det uttalade syftet med förslagen, ökad rättvisa, kommer att uppnås med tanke på svårigheterna med att bedöma vad som är en skälig ersättning och att driva in beloppen i de fall det beslutas om ersättningsskyldighet. Vidare kommer förslagen att drabba redan utsatta människor, försämra förutsättningarna för vårdpersonal och öka administrationen och kostnaderna för Migrationsverket och regionerna. Det är oförståeligt att regeringen väljer att driva igenom föreslagna förändringar, trots dessa konsekvenser. För Miljöpartiet är det centralt att säkerställa vård, inklusive tandvård, till asylsökande och papperslösa. Människor ska inte tvingas att välja mellan att få vård och att kunna sätta mat på bordet till familjen. Rätten till vård ska vara lika för alla.

Nils Seye Larsen (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Camilla Hansén (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Mats Berglund (MP)

Jan Riise (MP)